

Pozvánka na 34. etologickou konferenci ČSEtS

Organizační výbor 34. etologické konference si Vás dovoluje pozvat ve dnech 7. – 10. listopadu 2007 do Nitry (SR). Místo konání : Slovenské centrum poľnohospodárskeho výskumu Nitra. Ubytování a stravování bude upřesněno.

Uzávěrka pro přihlášky a abstrakta: 20. 6. 2007 (pozdější přihlášení pouze po osobní dohodě a bez příspěvku)

Uzávěrka na platby: 15. 9. 2007 (platby pouze na účet společnosti, hotově pouze po osobní domluvě)

Kontakt na organizátory:
konference.csets@seznam.cz
hlavní organizátor: Michal Uhrinčat'
uhrincat@spcv.sk
tel.: +421 37 6546 162

pokladník: Helena Chaloupková
chaloupkova.helena@vuzv.cz
tel.: +420 777 317 361

Veškeré informace o místě konání
naleznete na:
<http://www.nitra.sk>
<http://www.nisys.sk>
<http://www.vuzv.sk>
<http://www.mesto.travelguide.sk/nitra/>

Tak pravil...předseda

Jan Havlíček

Vážené etoložky a etologové,

již tradičně došlo na poslední valné hromadě společnosti k částečné obměně výboru. Nový výbor plný energie a čerstvých nápadů se rozhodl, že vysoce nastavená laťka aktivit výboru předchozího musí padnout. Dovolte mi proto prosím, abych vás seznámil s některými změnami, které buď již běží nebo jsou ve fázi příprav.

Asi nejvýznamnější změnou se stal posun v termínu konání konference, která nebude jako obvykle v dubnu, ale začátkem listopadu a to v Nitře (více viz. Pozvánka v tomto čísle). Hlavním z důvodů k přesunu termínu byly stížnosti některých terénních etologů (především ornitologů), že v dubnu mají hlavní sezónu, běhají po luzích a hájích a na konferování nemají ani pomyšlení. Následující konference tak ukáže, jak moc se jednalo o reálný důvod či pouhou výmluvu. Změna termínu také znamená, že mezi minulou konferencí a tou následující není obvyklý rok, ale více jak jeden a půl roku, podle logiky přímé úměry se tedy dá očekávat o polovinu vyšší kvalita příspěvků a také podobně vysoká míra nadšení při setkání starých kolegů a přátel. Co se týká hodnocení příspěvků, rádi bychom zachovali současný systém s důrazem na to, aby byly výsledky hodnocení abstraktů známy výrazně dříve před začátkem konference. Určitě též zachováme systém pozvaných přehledových přednášek, který podle mého názoru patřil v minulých letech k tomu nejlepšímu, co bylo možné na konferencích slyšet.

Významnou novinkou v aktivitách společnosti je vyhlášení studentské soutěže o příspěvek na konferenci či na výzkumný projekt (více o pravidlech naleznete v tomto čísle). Zasláné projekty budou hodnoceny třemi významnými členy společnosti a vítězové budou prezentovat výsledky svojí práce na konferenci. Tato nová aktivita je

možná jenom díky partnerským organizacím posledních dvou konferencí, které poskytlý sál buď zdarma nebo přispěly finanční podporou na jeho pronájem a tím výrazně snížily náklady na konferenci. Konkrétně se jednalo o město Jihlava a Západočeskou Univerzitu v Plzni, čímž jim oběma ještě jednou děkuji.

Naše další aktivity se zaměřily na námítky některých kolegů, kteří při dotázání proč stále nejsou členy společnosti stereotypně odpovídali: „A co bych z toho měl?“. Přestože tuto logiku ne zcela sdílím, byl jsem výborem pověřen o zatraktivnění členství ve společnosti. Kromě již zmíněné možnosti účastnit se soutěže pro studenty-členy společnosti, se nám podařilo získat slevu na předplatné časopisu Vesmír a Koktejl. Na dalších slevách pro členy společnosti pracujeme. Klíčovou informační branou společnosti by měla být její webová stránka. V tuto chvíli se pracuje na její nové tváři. Kromě toho by se na ní měly nově objevit plné texty diplomových prací, seznam etologických pracovišť, nabídky diplomových prací, studijních pobytů apod. Tento systém ovšem může fungovat jen v případě, že nám pomůžete web společnosti sytit. Výhledově by také mělo dojít k oddělení veřejné části webu od části přístupné pouze pro členy.

Na závěr bych chtěl velmi poděkovat předchozím členům výboru především za výrazné zvýšení kvality konferencí a vybudování systému přípravy konference (např. systém hodnocení a elektronická přihláška aj.). Vypadá to, že hektická období příprav teď budou již jen rutinou a nudou. Na začátku sice byla řeč o energii, plánech apod., ovšem v každodenní zavalenosti jinými povinnostmi, které každý člen výboru má, je otázkou, jak dlouho počáteční elán vydrží. Domnívám se, že tomu, aby k zmíněnému vyčerpání nedošlo, může významně pomoci vaše zpětná vazba.

Úmrtí profesora Zdeňka Veselovského

S politováním si Vám dovoluujeme oznámit, že 24. listopadu 2006 zemřel v pražské motolské nemocnici pan prof. Zdeněk Veselovský, dlouholetý ředitel pražské zoo a jedna z nejvýznamějších osobností světové zoologie. Příčinou smrti bylo srdeční selhání.

Zdeněk Veselovský se narodil 26. 8. 1928, po absolvování přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze zde pracoval v letech 1952–1959 jako vysokoškolský asistent. Většina jeho profesního života je však spjata s pražskou zoo, kde působil přes 30 let. Ještě v době VŠ studii pracoval rok jako zoologický asistent tehdejšího ředitele Cyrila Purkyně, v roce 1959 byl pak jmenován ředitelem. Po jeho nástupu se pražská zoologická zahrada postupně změnila z pomalu se rozvíjející provinční zahrady v instituci evropského i

světového významu. Zásadní podíl na záchraně koně Převalského, jedny z prvních světových odchovů gepardů, levhartů obláčkových, vlků hřivnatých, tuňňáků Humboldtových a dalších obtížně se rozmnožujících druhů - to vše přispělo k vytvoření vysoké mezinárodní prestiže pražské zoo. Ne náhodou vykonával prof. Veselovský řadu funkcí v Mezinárodní unii ředitelů zoologických zahrad (IUDZG). V roce 1964 byl zvolen za generálního sekretáře této organizace, v letech 1967-1971 pak vykonával funkci viceprezidenta a v letech 1971-1975 byl prezidentem této prestižní organizace. Stal se čestným členem Evropské akademie věd a umění. Byl činný i na domácí půdě – 25 let předsedal Československé společnosti ornitologické a dlouhá léta působil jako místopředseda zoologické společnosti při Akademii věd České republiky. Prof. Veselovský vykonával funkci ředitele Zoo Praha do roku 1988. Ze zahrady odešel z politického rozhodnutí.

Během celého svého života byl neúnavným propagátorem a popularizátorem přírodních věd. Napsal desítky knih a nespočetně článků, publikoval v zahraničních odborných časopisech. K jeho nejznámějším knihám patří „Výlet do třetího“, „Chováme se jako zvířata?“, „K pramenům Orinoka“ nebo „Obecná etologie“. I v dobách, kdy byl pracovním vytížen ředitelskou funkcí, si nacházel čas na přednášky na přírodovědecké fakultě a vedení diplomových prací posluchačů. S pedagogickou činností neprestal ani po odchodu z pražské zoo. jako profesor zoologie na biologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích přednášel až do konce svých dnů. Externě přednášel též na své „mateřské“ katedře zoologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.

Prof. Veselovský byl jednou z největších osobností české zoologie a etologie a světa moderních zoologických zahrad. Vychoval několik generací odborníků, kteří jeho odkaz uplatňují dnes ve své práci výzkumné, ochranné nebo chovatelské. Především to byl ale velký milovník zvířat a zastánce zoologických zahrad, ve kterých viděl nezastupitelnou kulturní a vzdělávací instituci pro dnešní i budoucí svět.

Do svých posledních dnů pravidelně navštěvoval pražskou zoo a těšil se z jejího rozvoje v posledních letech. Dodnes ho v zahradě s radostí vítala některá zvířata, která si na něj pamatují z doby jeho ředitelování. Jeho posledními návštěvami v zoo byly oslava 35. narozenin orangutana Kámy, prvního orangutana odchovaného v Zoo Praha, v červnu 2006, a oslava 75. výročí založení pražské zoo na konci září.

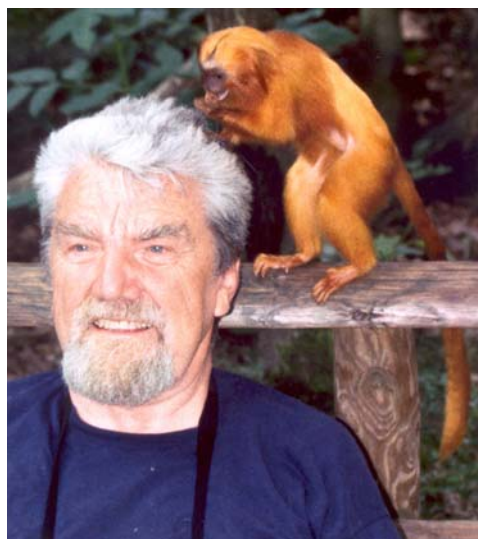
Odchod pana prof. Zdeňka Veselovského znamená obrovskou ztrátu pro českou vědu, pedagogiku a svět zoologických zahrad.

(Zdroj: <http://www.zoopraha.cz>, foto: http://cs.wikipedia.org/wiki/Zdeněk_Veselovský)

Za profesorem Zdeňkem Veselovským

Stanislav Komárek

Není obecně tristnějšího čtení, nežli jsou oficiální nekrology, u vědců přeplněné toporným přehledem zásluh, titulů, čestných členství, publikací a dalších náležitostí, které k tomuto žánru patří. Tak výrazná a originální osobnost, jako byl prof. Zdeněk Veselovský, by si podobného postupu věru nezasloužila, a tak jsem se pokusil o dodatečnou „pohřební řeč“ čistě subjektivní: Němci pro to mají hezké a ne úplně dobře přeložitelné slovo „Nachruf“. Navíc jsem nebyl Zdeňka Veselovského přímým žákem, ba na rozdíl od mnoha jiných jsem neměl v indexu zapsanou ani jedinou jeho zkoušku. Přesto hrál v životě nejen mém, ale celé naší generace biologů zcela klíčovou roli, trochu ve stylu toho, co bývá nazýváno „kulturní hrdina“. Živě si podnes vzpomínám na první setkání s jeho jménem. Když jsem v roce 1964 více luštil nežli četl první díl populárního „Hanzákova bestiáře“ o savcích, zaujal mne jako druhý z autorů a podnes bych byl schopen jím psané pasáže, živé a okouzlující, odvyprávět. Jako mnoho mých dětských a týnejdžrovských současníků mne právě on nadchl pro studium biologie, a to zvláště biologie „zelené“, která namísto aby odstranila svišti hypofýzu a nadledvinky a sledovala, co to s ním udělá, raději trpělivě čeká na alpské louce či u výběhu na jeho přirozené životní

projevy a jejich vyhodnocení. Tradiční etologie lorenzovského typu, jíž byl Zdeněk Veselovský našim nejlepším znalcem a neúnavným propagátorem, v sobě šťastně spojuje prvky exaktní vědy, znalectví zvířat a citu pro ně i možnosti proniknout svými poznatky k zainteresovaným laikům, jimž má i o nich samých vždycky co říci. Při jeho pohřbu jsme vlastně nesli ke hrobu i poslední výhonek německé klasické biologie s jejímiž nejčelnějšími představiteli, Konradem Lorenzem a Adolfem

Portmannem, se Zdeněk Veselovský přátelil a stážoval na jejich pracovištích. Byl vynikajícím znalcem německojazyčné etologické a vůbec biologické literatury a živou kronikou dějin tohoto oboru, který se celý zformoval za jeho dlouhého života. Byl také posledním našim zoologem tradičního ražení, kdy profesor oboru znal všechny živočichy od trepek po jeleny a uměl je v terénu rozpoznávat – jím vedené exkurze byly zcela fascinující. Je jen želeť, že se už neuskutečnil projekt knihy rozhovorů, již s ním plánoval můj žák a přítel Marco Stella a společně doufáme, že se mu alespoň podaří sestavit knižní kombinaci podrobného odborného životopisu a vzpomínek přátel a spolupracovníků, něco, co by se kdysi nazývalo „Veselovsky-Gedenkbuch“. Jakkoli odchodu Zdeňka Veselovského upřímně želíme, nelze jeho život v kontextu převážně zlých dob mezi léty 1928 a 2006 označit v globále jinak než za šťastný a naplněný, tak jako u málokoho z jeho generace, kde v osudu většiny lidí zely mnohem hlubší rány a křivdy. Zdárně přežil válečné dětství a mládí, unikl i hrozcímu nasazení v „rajchu“ a po válce úspěšně vystudoval zoologii, svou největší vášeň a zájem už od mladých let. Vykonával jedno z nejzajímavějších povolání, které v morálně a intelektuálně zbědované zemi vůbec existovaly – univerzitního pracovníka a posléze po třicet let ředitele pražské zoologické zahrady, aniž se musel s nepěknostmi minulého režimu kontaminovat víc, než bylo nezbytně nutné. Jeho možnost cestovat a z ní rezultující krásné biologicko-cestopisné knihy byla inspirací i pro ty, kteří takovéto šance neměli a u nepředpojatých nevyvolávala závist, ale obdiv a přejícnost. Pražská zoo mu vědčí věru za mnoho a v posledku organizovala i jeho pohřeb, neboť srdce každého pravého vědce je spíše na pracovišti než u domácího krbu a jeho dětmi jsou i jeho diplomanti a doktorandi. Právě odvolání z funkce ředitele před Vánoci 1988

bylo nejtrpčím momentem celé jeho životní dráhy, ale dokázal žít aktivním a smysluplným badatelským a pedagogickým životem až do své smrti, která byla, zdá se, poměrně náhlá a lehká, bez dlouholetého trápení, které často předchází našim koncům v technicky pokročilé kultuře. Byl i člověkem zcela neobyčejné vitality, který překonal celou řadu nemocí, úrazů a životních otřesů. Nebyl jen kabinetním vědcem, ale i vynikajícím pedagogem a dalo by se říci, že vychovatelem celého národa ve vztahu k živé přírodě a zvířatům zvláště, organizátorem a charismatickou postavou, o níž věděli všichni a milovali ji velmi mnozí. Jeho televizní pořady patří k nejkrásnějším momentům mého dětství vůbec a staly se základem předsevzetí, také se biologickým naukám věnovat. Když jsem pak, už zešedivělý, seděl s hrdinou svého mládí společně v jakýchsi doktorských komisích, měl jsem zcela neskutečný pocit, jako bych se potkal v tomtéž ranku s nějakou z pohádkových postav ze své knihovničky z dávných let. Když jsem to tehdy Zdeňku Veselovskému řekl, měl z toho pochopitelně velkou radost. Na koho s láskou vzpomínají, ten nežil nadarmo.

(foto: tomcat.bf.jcu.cz/web/veselovsky.htm)

Zápis z valného shromáždění ČSEtS 2006

Pavlaína Lenochová, PřFUK, Praha

Program:

1. Přivítání a zahajovací řeč předsedkyně ČSEtS Gudrun Illmannové.
2. Schválení volební a hlasovací komise (Ema Knotková, Michala Ulrychová, Jaroslava Valentová) všemi přítomnými.
3. Přehled činnosti za rok 2005
  - 3.1. Pohled do minulého roku, poděkování všem organizátorům konference v Jihlavě.
  - 3.2. Zamyšlení nad kvalitou Zpravodaje ČSEtS a návrhy na jeho vylepšení.
4. Plán budoucích aktivit pro rok 2006/07.
  - 4.1. Finanční podpora studentů ze zdrojů ČSEtS - dvakrát ročně možnost žádat o dotace zahraničních konferencí apod.
  - 4.2. Úprava webových stránek (www.csets.sk) – nabídka a poptávka po pracovních příležitostech, návrhy diplomových prací, abstrakta z diplomových a disertačních prací etologického zaměření, více aktuálních informací o konání konferencí, kurzů, přednášek a workshopů, odkazy na jednotlivá pracoviště; správce stránek – Kamil Vlček.
  - 4.3. Plánování příští konference – navržena Nitra na Slovensku.
5. Hospodaření společnosti
  - 5.1. Stav pokladny společnosti pro ČR ke 31.12.2005 – 54 462,21 Kč
  - 5.2. Stav pokladny společnosti pro SR ke 31.12.2005 – 11 318 Sk
6. Návrhy na budoucí změny, diskuse a hlasování
  - 6.1. Výhoda členství v ČSEtS – odhlasován levnější konferenční poplatek na další konferenci ČSEtS pro členy Společnosti
  - 6.2. Členové Výboru budou zproštěni členských poplatků po dobu jejich funkčního období
7. Volba nového Výboru a Revizní komise
  - 7.1. Z navrhovaných kandidátů byli zvoleni Helena Chaloupková, Boris Bilčík, Jorga Drábková, Jan Havlíček, Michal Uhrinčať, Radka Šárová a Kamil Vlček
  - 7.2. Jednohlasné zvolení Revizní komise – Marco Stella, Lubica Kubíková
8. Volba nových členů ČSEtS
  - 8.1. Navrženi, odsouhlaseni a přivítání byli Jan Pluháček (VÚŽV Uhřetěves, ZOO Ostrava), Dagmar Kohoutová (PřFUK, Kat. antropologie), Jiří Porkert (PřFUK, Kat. zoologie), Jan Zrzavý (Biologická fakulta Jihočeské univerzity, Zoologie), Erika Czoltová (SAV, Ústav experimentální psychologie), Pavel Černý (Kralupy n. Vltavou) a Pavel Linhart (Biologická fakulta Jihočeské univerzity, Zoologie, Neurologie)
9. Další návrhy a diskuse
  - 9.1. Doba konání konference ČSEtS 2007 – po diskusi byl odhlasován listopad 2007 (30 osob pro, 5 osob proti, 3 osoby se zdržely hlasování)
  - 9.2. Abstrakta a články ve sborníku ČSEtS – odsouhlasení rozšíření prostoru pro abstrakta (500 slov a možnost přiložení celého textu na webových stránkách ČSEtS), pro další neakceptovatelnost v jiných časopisech zamítnut statut oficiální publikace článků ve Sborníku ČSEtS
10. Volba předsedy ČSEtS – novým předsedou Společnosti pro rok 2006 byl zvolen Jan Havlíček

ČLENSKÉ POPLATKY PRO ROK 2007

- 200 Kč/Sk
- 100 Kč/Sk- studenti/důchodci
- splatnost do 30.4.2007

- Číslo účtu u České Spořitelny, a.s.: 1921872369/0800
- Číslo účtu OTP Banka Slovensko: 2073908/5200
- při platbě bankovním převodem do zpráv pro příjemce uveďte prosím jméno kvůli identifikaci platby

Automatické ukončení členství: pokud nebudou poplatky zaplacený po sobě ve dvou kalendářních letech, bude členství automaticky ukončeno

NOVINKY

ČSEtS vyhlašuje studentskou soutěž

Podmínky účasti: platné členství v ČSEtS, aktivní studium v bakalářském, magisterském či doktorském studijním programu

Uzávěrka přihlášek: prodlouženo do 15-1 2006

Soutěžní kategorie: 1) aktivní účast na konferenci/ studijní pobyt
2) výzkumný projekt

Finanční podpora: max. 15 tis. Kč

Přihlášky: Všechny přihlášky se podávají elektronicky na adresu: jan.havlicek@fhs.cuni.cz. Přihláška musí obsahovat CV žadatele spolu s kontaktními údaji. Potvrzení o studiu (potvrzení školitele či vedoucího katedry je dostačující). Každý žadatel může zaslat návrh pouze v jedné kategorii. Podpora jednomu žadateli smí být udělena jednou za dva roky.

Specifické požadavky pro jednotlivé kategorie:

- 1) aktivní účast na konferenci/ studijní pobyt: V případě podpory na konferenci žadatel zašle motivační dopis (max. rozsah 2 str.) v němž by měl uvést důležitost účasti na dané konferenci, cíl a téma své práce. V separátním dokumentu žadatel uvede rozpočet cesty (tj. dopravné, ubytování, konf. poplatek) a prostředky požadované od ČSEtS. Může se jednat i o částečnou podporu konference (např. pouze cestovné). Zároveň žadatel zašle abstrakt konferenčního příspěvku. Podpora může být udělena na podporu konference ČSEtS, ale i jiné domácí či zahraniční konference. V případě podpory studijního pobytu žadatel zašle potvrzení o přijetí na hostující pracoviště, stručný časový plán pobytu, strukturovaný projekt (tj. úvod do problematiky a metodiku v rozsahu max. 3 str.) a rozpočet cesty podobně jako v případě podpory na konferenci.

- 2) výzkumný projekt: Žadatel zašle strukturovaný návrh projektu obsahující: úvod do problematiky, cíle, metodiku řešení, způsoby analýzy, časový harmonogram, rozpočet (doplňený případně o rozpočet z jiných zdrojů) a použitou literaturu. Návrh by neměl překročit 3 strany. Hlavním kritériem je obsahová kvalita a realizovatelnost navrhovaného projektu a to především co do inovativnosti a náročnosti získaných poznatků

Způsob hodnocení a vyhlášení výsledků:

Žádosti budou posouzeny anonymně třemi nezávislými hodnotiteli-významnými členy společnosti. Hodnotící komise bere v potaz stupeň studia žadatele.

V případě nízké kvality zaslaných projektů si společnost vyhrazuje právo cenu neudělit. Výsledky soutěže budou oznámeny žadatelům emailem a vítězové zveřejněni na webu společnosti do 28-2 2007

Vítězové jsou povinni zaslat výslednou zprávu (min. 2 strany) s výsledky projektu a přednést její výsledky na nejbližší konferenci ČSEtS, v případě podpory na konferenci zaslat zprávu o účasti na konferenci, která bude zveřejněna na webu a ve zpravodaji společnosti do konce roku 2007.

Forma podpory:

- 1) zaplacení faktury na dopravu, ubytování, konf. poplatků, materiál týkající se projektu
- 2) zpětné proplacení účtů u stejných položek jako v bodě 1.

Předplatné VESMÍR

Běžné roční předplatné je 756 Kč, pro členy ČSEtS je to pouze **630 Kč**. Sleva bohužel platí pouze pro ČR. Podmínkou redakce Vesmíru je použití jimi poskytnuté slevky. Slevku Vám na požádání (CaSetolspol@gmail.com) obratem zašleme poštou.

Předplatné KOKTEJL

Výhodné roční předplatné, které platí po celý rok 2007 za 399 Kč+2 speciály zdarma pro členy ČSEtS. E-mailem nebo telefonicky požádat redakci Koktejlu o složenku nebo bankovní spojení, zároveň zde bude ověřeno platné členství v ČSEtS.

Kontakt do redakce časopisu **KOKTEJL**: predplatne@koktejl.cz
tel.: 475 211 666
475 214 422

Dojmy z 33. etologické konference v Jihlavě

Dagmar Kohoutová

Chtěla bych se s vámi podělit o dojmy z 33. etologické konference, která se konala v Jihlavě a pro mě byla prvním zavítáním na půdu ČSEtS. Organizace byla dobře zařízená a ani po malém posunu v časovém rozvrhu přednášek nenastal žádný zmatek. Líbilo se mi, že letošní výběr místa padl právě na Jihlavu, která jako krásné historické město mohla nabídnout mimo okouzlující architektury i svou milou malou zoo. Přednášky byly velice pěkně připravené a potěšilo mě bohaté

zastoupení studentských příspěvků, obzvláště část zaměřená na sexuální chování se mi zdála velmi vydařená. Přednášky o žárlivosti byly poutavé a taky příspěvek o homosexualitě byl kvalitně připravený a zdařile předvedený. Velice se mi taky líbilo, jak byl objasněn matematický model synchronizace chování ve dvojici zvířat. S vysvětlováním matematických představ bývá občas problém s pochopením, ale myslím, že tato prezentace byla nadmíru zajímavá a srozumitelná. Posterové sekci bych vytkla, že pouze menšina byla svými autory představena. Po sezení na přednáškách se všichni těšili, že si trochu protáhnou tělo návštěvou zoo. Průvodce nás seznámil s tamější zvířenou a to především z hlediska chovatelského. Poslední večer konference byl vyhrazen společenskému večeru, na kterém nechyběla hudba, tanec ani zajímavé rozhovory zúčastněných etologů. Další den nás čekalo ještě několik posledních přednášek, ale rozhodně ne méně zajímavých, a pak už se každý vydal domů s vědomím, že příští rok se zase všichni sejdem a povíme si, co je na našich pracovních nového. Atmosféra celé konference se mi velmi líbila a těším se na další ročník.

Chemical Signals in Vertebrates Chester 24-28/07/2006

Pavlna Lenochová

Již od začátku mé „vědecké kariéry“ se velmi ráda účastním všech možných kongresů, konferencí a workshopů, které pro mne vždy znamenají nejen výzvu studijní, ale také společenskou a kulturní. Toto léto se mi naskytlá příležitost okusit další kousek vědeckého života na ostrovní konferenci v britském Chesteru. Avizovaná kombinace vědců z celého světa, kteří se věnují výzkumu čichové komunikace, a pověstného britského humoru mě okamžitě přesvědčily. A tak jsem tedy společně s Janem Havlíčkem koncem července přiletěla do země sirů, lordů, gentlemanů a královen na XIII. konferenci mezinárodní organizace „CSiV“ (Chemical Signals in Vertebrates).

Po ubytování, prozkoumání města a navázání prvních kontaktů s dalšími konferenciéry (nad pintou černého Guinness je to otázka několika okamžiků...) jsme se, podle plánu, první den zúčastnili workshopu na Liverpoolské Univerzitě. V moderních prostorách univerzity nám byly předvedeny nejnovější trendy, sofistikované metody a technické možnosti výzkumu čichových signálů (např. „Mass Spectrometry“).

Další dny, již v Chesteru, pokračovala konference, kde jsem během čtyř dnů vyslechla řadu zajímavých přednášek a poznala žijící ikony svého oboru. Mezi příspěvky, které mne zaujaly nejvíce, patřila například nesmírně zajímavá přednáška o lidských feromonech produkovaných mateřským prsem (Benoit Schaal), podobná „kojící“ tematika v králičím provedení od Robyn Hudson a Gerarda Coureaud, evoluční pohled na čichovou komunikaci od Jane Hurst nebo přednáška o, pro nás již fenomenálním, výzkumu Craiga Robertse o roli MHC v lidské čichové komunikaci.

Nejen zpoza řečnického pultu, ale i z kuloárů a večerních návštěv chesterských občerstvoven jsme získali důležité informace a kontakty, díky nimž bude například v blízké budoucnosti umožněna spolupráce mezi českou, francouzskou a anglickou vědeckou skupinou.

Mým příspěvkem na konferenci byla prezentace posteru, zpracování části mého výzkumu plakátovou formou. Můj poster („Will you smell the same also tomorrow?“) byl spolu s dalšími plakáty vyvěšen po dobu konference v prostoru, kde se konaly typicky britské čajové přestávky a kde také druhý večer proběhla ústní prezentace každého posteru. Nad sklenkou vína jsem tak mohla představit svůj výzkum a výsledky velmi zainteresované vědecké veřejnosti.

Díky organizátorskému týmu z Chesteru a Liverpoolu se celá konference odehrála v nesmírně milé a téměř rodinné atmosféře. Ta byla umocněna i díky doprovodným programům, jako byla návštěva chesterské zoologické zahrady (the „number one Zoo of England“) nebo gala večere s výhledem na klidně si plavoucí žraloky v místním akváriu, a samozřejmě i historickým půvabem Chesteru. Účast na konferenci přinesla své ovoce i v podobě ocenění výtvarného provedení mého posteru („The best artistic poster price“).

A nebýt toho, že nám shodou okolností uletělo zpáteční letadlo před našimi vytřeštěnými zraky (suché konstatování usměvavého letištního personálu: „No, we can not do anything for you.“), byly by zážitky z konference vystihnutele pouze samými superlativy.

PS: Kdybyste snad někdy měli přebytek času v Manchesteru, dejte vědět, po 23 hodinách strávených na letišti mohu doporučit i velmi pěkná zákoutí a lahodnou kávu...

Pozvánka do zamrznutého evolučného sveta

Michal Ač

Český biológ z Univerzity Karlovej Jaroslav Flegr predložil novú teóriu, v ktorej zdôvodňuje, prečo evolúcia neprebíha ani podľa Darwina, ani podľa Dawkinsa

Viete, ako sa pozná dobrá kniha o evolučnej biológii? Podľa toho, že ju môžete začať čítať odzadu. Najlepšie od poznámok. Ak je kniha naozaj "o niečom", nie sú na konci preto, že by boli menej dôležité, ale skôr preto, aby autor zdôraznil, čo všetko by ešte mohol napísať, ak by mu vydavateľ poskytol dostatok priestoru.

Bin Ládin alebo Matka Tereza?

"Nechcem sa púšťať do diskusií, či objektívne spôsobil viac utrpenia bin Ládin so svojím terorizmom, alebo Matka Tereza so svojím zavrňovaním antikoncepcie," píše Jaroslav Flegr v poznámke č. 2 k 18. kapitole knihy Zamrznutá evolúcia. Nuž, pán Darwin, je to inak (vydala pražská Academia v edícii Galileo). Pri takom provokatívnom vyhlásení takého renomovaného autora nezostáva iné, iba rýchlo vyhľadať náležitú časť kapitoly, a potom si prečítať zvyšok, najlepšie od začiatku.

Presnejšie, od úvodu Stanislava Komárka (ktorý sa podobá na Darwina vraj už tým, že chová holuby), ktorý ako "evolučne zvedavý mladík" od Flegra koncom 70. rokov prvý raz počul magické slová "sebecký gén" či "Richard Dawkins". A teraz s ním (samozrejme s Flegrom, nie s Dawkinsom) má osud biológa, ktorý nie je práve na výslni evolučného "mejstrímu", a to z jednoduchého dôvodu: obaja originálni českí vedci hľadajú vlastnú cestu medzi otvoreným disidentstvom a slepou vierou v evolučné dogmy, ktoré by boli ozaj vynikajúce - ak by fungovali vždy a všade.

Čakanie na trápny koniec?

"Spôsob vzniku a vývoja druhov prirodzeným výberom je iný, ako ho opísal Darwin a ako nám ho chcú ukázať súčasné učebnice," píše Flegr. A tak zatiaľ čo v darwinovskom svete sa druhy radostne a sústavne vyvíjajú k svetlej budúcnosti, čím odpovedajú na čoraz novšie požiadavky prostredia, v novom svete, do ktorého otvára dvere Flegr, reagujú tak, že zostávajú v podstate rovnaké. A zväčša iba trápne čakajú, až sa zmeny nahromadia v takej miere, že im nezostane nič iné, ako bez reptania vyhytnúť.

Kniha je venovaná pamiatke dvoch významných (a nedocenených) vedcov 20. storočia Stephena J. Goulda a Johna Maynarda Smitha. Práve syntézou ich objavov a názorov (plus D. Eldredga, ktorý s Gouldom vytvoril tzv. teóriu prerušovaných rovnováh, plus ďalších dvoch duchovných otcov - Ernsta Mayra a Williama D. Hamiltona) vytvoril Flegr vlastnú teóriu a nazval ju zamrznutou plasticitou.

Darwinistická evolúcia pohlavne sa rozmnožujúcich organizmov pri nej síce prebieha, no iba v určitých podmienkach, najmä v počiatkoch zrodu nového druhu (odhadovaného na 1-2

percentá jeho celkovej životnosti). Úvodné "génotrasenie" po vzniku nového druhu vystrieda báječný zmrznutý svet, kde vládne evolučná pasivita, čo je vlastne najlepšia dlhodobá reakcia na náhodné krátkodobé výkyvy prostredia.

Ak triafa Flegrova teória zamrznutej plasticity do čierneho, potom má tento šimpanz z bratislavskej zoo z evolučného hľadiska už dávno všetko za sebou. Možno aj preto je taký smutný. Alebo že by skôr boli na príčine tie mreže? (foto autor)

(Možno by ho nik nepočúval). A rovnako tak ako Dawkins aj on zoširoka obide vedecké autority a osloví publikum za vedeckou oponou (nuž ako priznáva, ani mu iné neostáva, lebo odborná práca v Rivista di Biologia zostala bez ohlasu). Súčasne však dáva autor teórie zamrznutej evolúcie jasne najavo, že ani Dawkins netrafil vo výklade evolúcie do čierneho; a treba povedať, že má na vyvrátenie Dawkinsových presvedčivých a silných argumentov ešte presvedčivejší odborný aparát.

Dve F namiesto dvoch D?

Otázne, samozrejme, zostáva, nakoľko môže Flegrovy argumenty posúdiť priemerný čitateľ či začínajúci záujemca o evolučnú biológiu, ktorým je kniha určená predovšetkým. Recenzent by sa na jednej strane rád vyhol osudu sira Karla Poppera (1902 - 1994), ktorý bol podľa Flegra pre evolučnú biológiu zaujímavý tým, že ju vlastne nikdy nepochopil a pritom sa o nej veľmi autoritatívne vyjadroval (do zátvorky treba však pripomenúť, že Popper bol azda najvýznamnejší filozof vedy 20. storočia, čo recenzentovi už ozaj nehrozí). Na druhej strane by však autor týchto slov predsa len rád poskytol čitateľovi nejaký návod, či má knihe venovať minimálne desať hodín svojho drahocenného času, prípadne oveľa viac (bez toho, že by si myslel, že evolučná biológia je niečo ako futbal - každý je úprimne presvedčený, že tomu rozumie). Moja rada teda znie: nech si kúpi a prečíta knihu nielen perspektívny či aktuálny záujemca o evolučnú biológiu (či jej nevedecký protipól - inteligentný dizajn), ale aj ten, koho fascinuje svet vedy alebo zrod novej významnej teórie sám osebe (v biológii ozaj ťažko hľadať významnejšiu teóriu, ako je evolučná).

Flegr je brilantný a vtipný sprievodca, ktorý sa vie s nadhľadom zamyslieť napríklad nielen nad kreacionistom, čo by s pomocou politikov a verejnosti chcel vyhnat' evolučnú biológiu zo škôl a potom aj z vedy, ale aj sám nad sebou, aj nad vedou ako takou. A trebárs aj nad hodnotou úvah, vedených učiteľmi Univerzity Karlovej pri pive (druhé signalizuje, že s

Nefunguje ani sebecký gén?

A kde sa podelo druhé veľké D evolučnej biológie - Richard Dawkins, ktorého Flegr v mladosti tak obdivoval? Dawkins svojmu veľkému vzoru tiež "išiel po krku" a vysvetlil väčší podiel biologických javov ako Darwin. V prvom vydaní Sebeckého génu to síce "umne zakamufloval" (Flegr), a až v ďalších vydaniach si dovoľil uviesť, že klasický a nový (teda Dawkinsov) pohľad na biologickú evolúciu "nie sú rovnocenné, že z nich v určitých situáciách plynú nerovnaké závery, a že teda iba jeden z nich môže byť správny."

Flegr oceňuje Dawkinsov formálny prístup. Ten spočíva jednak v tom, že autor nechce hneď na prvý raz vykriknúť hlasno do sveta: Heuréka, zvíťazil som nad Darwinom!

vedeckou diskusiou možno začať, štvrté, že je čas končiť). V tomto relatívne úzkom časovom priestore, vymedzenom tromi pivami, vznikla 17. kapitola Posedenie v hospode s dobrými a špatnými druhmi Daniela Fryntu, ktorá patrí medzi ozdoby knihy a vlastne aj teórie zamrznutej plasticity.

Že by sa v evolučnom kráľovstve končila vláda dvoch britských D a prichádzala vláda dvoch českých F?

(Autor je redaktorom denníka SME. Recenzia bola uverejnená v SME 23.11.2006 a je reprodukováaná so súhlasom autora)

Pripravované konferencie

41st Congress of the International Society for Applied Ethology Merida, Mexiko, 30. júl – 3. august 2007

Kongres medzinárodnej spoločnosti pre aplikovanú etológiu (jej súčasným prezidentom je členom ČSEtS dobre známy Marek Špínka) bude tentokrát organizovaná v exoticknej časti sveta - v Meride, v mexickej provincii Yucatan. Hlavnou témou je „Applying ethology to animal and ecosystem management“. Ďalšie témy sú: Livestock extensive systems and Ecosystem management, Applied Ethology and Production related diseases, Cognition, Emotion and Animal Welfare, Applied Ethology and Conservation, Research on Clinical Ethology. Abstrakty môžete zasielať do 19. februára 2007, prihlásiť sa môžete do 11. mája. Viac na www.isae2007.com

XXXth International Ethological Conference Halifax, Kanada 15. – 23. august 2007

Pokiaľ sa Vám Mexiko zdá príliš horúce, možno sa vyberiete o niečo severnejšie – do kanadského Halifaxu. Na 30. medzinárodnej etologickej konferencii pozvali organizátori atraktívnych plenárnych prednášajúcich: Hal Whitehead, Patrick Bateson, Elisabetta Visalberghi, Atsushi Iriki, Roger T. Hanlon, Horst Bleckmann, Rui Oliveira, Pat Monaghan, Hanna Kokko, Sara J. Shettleworth, Marian Stamp Dawkins a Robert L. Trivers. Abstrakty môžete zasielať do 1. marca 2007, prihlásiť sa môžete do 15. apríla. Viac na www.iec2007.psychology.dal.ca

Brain mechanisms, cognition and behaviour in birds

Heron Island, Queensland, Austrália, 19.-23, júl 2007

A na záver čerešnička – satelitný míting IBRO, organizovaný na malebnom koralovom atole s jediným ubytovacím zariadením. Cieľom mítingu je integrovať rôzne smery a oblasti aviárneho výskumu - molekulárnu, štruktúrnu, kognitívnu, evolučnú, behaviorálnu a neurofyziologickú oblasť. Každopádne je to jediná konferencia v ktorej registračnom poplatku je zahrnuté aj plážové lehátko a uterák 😊

Viac na <http://workshops.med.monash.edu.au/birdbehaviour07>

Správy ČSEtS č. 19, január 2006. Vydáva Česká a Slovenská etologická spoločnosť ako nepredajný bulletin pre členov ČSEtS. Texty neprešli jazykovou úpravou. Príspevky zasielajte na adresu: CaSetolspol@gmail.com